

fidei vocationem præcedunt, sint tantum ordinis naturalis (etsi non absque aliquo gratiæ auxilio patrata), ideoque sterilia in ordine ad salutem, non tamen peccata esse. 5° Multo minus peccatis esse accensenda opera supernaturalia, id est, quæ fidem subsequuntur et gratiæ ope sunt parta a peccatore, quamvis nondum sint meritoria in ordine ad vitam æternam, utpote patrata ante justificationem.

Talia sunt catholice doctrinæ capita, quæ adversus Novatores et Jansenistas vindicanda a nobis sunt circa gratiæ necessitatem. Quod quidem præstare sequentibus propositionibus aggredimur.

PROPOSITIO. — *Potest homo lapsus absque speciali gratiæ auxilio nonnullas ordinis naturalis veritates cognoscere, tum faciliora ejusdem ordinis naturalis opera perficere, ac leves tentationes superare.*

Spectat hæc propositio ad doctrinam catholicam, ut patet ex thesi in Bajo damnata, n. XXVII: *Liberum arbitrium sine adjutorio Dei non nisi ad peccandum valet*; cujus contradictoria est: *Liberum arbitrium sine adjutorio Dei ad aliquid præter quam ad peccandum valet*, id est, valet ad aliquod efficiendum opus, quod peccatum non sit; jam vero non potest liberum arbitrium sine gratiæ adjutorio, prout ostendimus, difficiliora opera moralis ordinis efficere, neque graves superare tentationes; ergo saltem ad faciliora molienda, levioresque repellendas tentationes homo lapsus libero voluntatis arbitrio absque speciali subsidio valeat necesse est. Huc pariter referuntur propositiones in Quesnello proscriptæ (1). Opus autem bonum et honestum illud vocamus, quod tale est ex officio et sine saltem proximo.

His porro facilioribus operibus, quæ cum libero voluntatis arbitrio sine peculiari superveniente auxilio hominem lapsum patrare posse contendimus, accensemus etiam amorem Dei ut auctoris naturæ, seu in ordine naturali, imperfectum et inchoatum, illum scilicet amorem, quo homo nondum diligit Deum super omnia, non quasi ei aliquid positive præferat, in quo vitium intercederet, sed *negative*, quatenus ab omni comparatione præscindit.

Jam vero sic per partes assertæ propositionis veritatem ostendimus. 1° Posse hominem lapsum veritates aliquas naturalis ordinis cognoscere, constat

(1) XXXVIII: *Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris*; XXXIX: *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis nisi ad aberrandum, ardoris nisi ad se præcipitandum, virium nisi ad se vulnerandum, est capax omnis mali, est incapax ad omne bonum*; XL: *Sine gratia nihil amare possumus nisi ad nostram condemnationem, etc.* Quarum omnium propositionum unus est sensus, nempe sine gratia hominem nullum omnino bonum etiam ordinis naturalis efficere posse, ac propterea nihil sine gratia in homine esse, quod peccatum non sit. Hæc autem propositiones proscriptæ sunt a Clem. XI, anno 1715, in Constitutione dogmatica, *Unigenitus*. Cfr. eadem propp. cum animadversionibus et adnotationibus P. Faure in *Appendice monumentorum Ecclesiasticorum ad Manuale controversiarum* Becani, Colon. 1750, pag. 69 et seqq.

ex omnibus illis Scripturæ locis in quibus cognitio Dei ac legis naturalis, quoad generaliora principia, homini tribuitur, ac ita tribuitur, ut eas cognitiones aut ex inspectione creaturarum hauriat, aut quodammodo in corde insculptas gerat. Ejusmodi porro sunt prope innumera; sic, Sap. XIII, 5, dicitur: *A magnitudine enim speciei et creaturæ cognoscibiliter poterit Creator horum videri*. Rom. I, 18: *Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent; quia quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles*. De lege autem naturali loquens idem Apostolus, ait, ibid. II, 14: *Ejusmodi legem (scriptam) non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*. Nec Patres ab his dissentiunt. Unus audiatur Augustinus, qui inter cetera hæc habet: *Manu formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripsit: Quod tibi non vis fieri, ne feceris alteri. Hoc et antequam lex daretur, nemo ignorare permissus est, ut esset, unde judicarentur, et quibus lex non esset data* (1).

2° Posse item perficere hominem lapsum opera faciliora ex propriis viribus, pariter Scripturæ testantur. Etenim Apostolus arguit philosophos, qui, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt (2). Ergo supponit, hos sapientes eadem ratione, qua naturali lumine Dei existentiam agnoverunt, potuisse illum naturalibus viribus ut auctorem naturæ glorificare, tribuere nempe eidem gloriam tanquam rerum omnium principio, eum saltem imperfecte amare ut auctorem omnium honorum, cum amor præcipua ratio sit Deum glorificandi (3). Rursum idem Apostolus disserens de lege naturali scripta in cordibus nostris, ait: *Gentes, quæ legem (Mosaicam) non habent... naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*. Etsi vero fateamur, ut superius animadvertimus, ibi vocem *naturaliter* non per oppositionem ad gratiam usurpari ab Apo-

(1) Enarrat. in Ps. LVII, n. 1. Reliqua testimonia cfr. apud Bellarm. *De gratia, et lib. arbit. lib. v, cap. 9*.

(2) Rom. 1, 21.

(3) Hinc S. Augustinus, *Epist. CLXVII: Quid est pietas, nisi Dei cultus? et unde ille colitur, nisi charitate? Quare vel ipse Estius, in II Sent., dist. XXVI, § 28: Apostolus, inquit, eo loco non negat, illos, qui sic Deum cognoverunt, dilexisse Deum; sed negat, sicut Deum glorificasse, et gratias egisse, sine quibus duobus stare potest aliqualis dilectio. Quod autem talis dilectio non sit ex gratia Dei per Christum, sic probatur; non enim habet ordinem ad beatitudinem supernaturalem, nec ad spem vitæ æternæ. Admitto quidem hujus Theologi sententiam; ast mihi non probatur ratio, quam adducit, ut ostendat philosophos illos sine gratia Dei per Christum potuisse habere Dei dilectionem. Quasi nempe in censu gratiarum referri non debeant auxilia illa medicinalia, quæ a Deo, et quidem per Christum, conferuntur ad sanandam infirmitatem naturæ. Huc enim falsum est. Cfr. tamen ejusdem Comment. in *Epist. ad Rom.* in hunc loc.*

stolo, sed ad legem scriptam; atamen, ubi non agitur de difficilioribus præceptis, aut ubi gravi tentatione homo non urgetur, in quibus gratia necessaria est, patet, hominem naturæ viribus eam servare posse, saltem ad breve tempus, et in peculiaribus nonnullis actionibus, ex ipso systemate adversariorum, qui negant Deum gratiam aliquam largiri homini lapso ante fidem supernaturalem et theologiam. Etenim ethnici illi, de quibus loquitur Apostolus, juxta adversarios nec fidem habuerunt nec gratiam; atqui tamen quæ legis sunt *naturaliter faciunt*, teste eodem Apostolo; ergo ethnici naturæ viribus legem servabant; non servabant autem quoad præcepta difficiliora absque gratia, ut ostendimus; ergo saltem faciliora legis præcepta absque gratia adimplebant. Placet id ipsum confirmare auctoritate S. Augustini, qui explanans hæc Apostoli verba: *Habentes opus legis scriptum in cordibus, ait: Id est, non omnimodo aelatur est, quod ibi per imaginem Dei, cum crearentur, impressum est... Nam et ipsi homines erant, et vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis sentit et facit* (1).

3° Denum, quod proposuimus de victoria levium tentationum in ordine ad bonum morale solis naturæ viribus, sequitur ex dictis. Nam, si potest homo lapsus vi sua morales veritates aliquas cognoscere, si valet præterea faciliora legis implere, quidni poterit leves etiam tentationes propulsare ac vincere, quæ eidem bono honestoque adversantur? Huc spectat propositio XXIIX Bajii, quæ a Summis Pontificibus notata est: *Non soli fures ii sunt et latrones, qui Christum, viam et ostium veritatis et vite negant, sed etiam quicumque aliunde quam per ipsum in viam justitiæ (hoc est, aliquam justitiam) conscendi posse docent, aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur* (2).

(1) Lib. *De spiritu et littera*, cap. 28, n. 48.

(2) Ex hujus propositionis censura colligitur, perperam Vasquezium docuisse, in 1 2 S. Thom., disp., cxc, hominem sine supernaturali gratiæ auxilio nullum posse morale opus perficere, nullamque vel levem superare tentationem. Vellet quidem ipse se a censura liberare in Bajii propositionem prolata, tum quia, inquit, tam hæc quam multe aliæ Bajii propositiones ob ære judicium, quo Doctor ille aliorum propositiones criminabatur, damnatæ sunt; tum quia se alio sensu suam sententiam proficitur adstruere ab eo, quem tenuit Bajus. Verum, ut animadvertit Suarez, *Proleg. vi, De scriptis probatam de gratia doctrinam continentibus*, cap. 2, n. 12: *Pontifices aperte et sine ulla distinctione declarant, illas sententias in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento tali censura dignas esse. Quæ verba, si attente spectentur, duo continent; unum est, assertiones illas in proprio verborum sensu esse tali censura dignas; aliud est, illum sensum fuisse ab assertoribus intentum... Quoniam alias unicuique liberum erit, proprium sensum, tanquam ab auctore intentum, illis verbis assignere, et illi accommodare judicium Pontificis, ut propriam opinionem verbis magis consentaneam ab illa censura liberet; et declaratio illa Pontificis inutilis fiet, quia non ad certam doctrinam confirmandam, sed ad excitandas verborum conten-*

Ratio vero, qua triplex evertitur error, quem hic impugnavimus, petitur ex falsitate fundamenti, ex quo profluit adversariorum systema; ideo enim adversarii negant, quidpiam veri aut boni in ordine naturali ac moralis honestatis posse cognosci ab homine lapso, aut perfecti solis naturæ viribus, quia originalem justitiam cum privilegiis, quæ ipsam comitabantur, debitam fuisse humanæ naturæ ac ejus partem constituisse autamant. Hæc per peccatum amissa, consequens esse contendunt, amissam pariter esse ac prorsus deletam imaginem Dei, nec propterea quidpiam aut cognoscere aut velle aut moliri hominem posse, absque superveniente gratiæ subsidio, etiam in ordine morali. Hoc autem principium falsum est, ut suo loco ostendimus (1). Ergo falsæ etiam sunt doctrinæ quæ illinc deducuntur. Hinc præclare S. Augustinus: *Quia, inquit, non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit, etiam in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis vel sapere* (2). S. Augustino consentiens S. Thomas, scribit: *Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem etiam in statu naturæ corruptæ per virtutem suæ naturæ aliquid bonum particulare agere... non tamen totum bonum sibi connaturale, ita quod in nullo deficiat; sicut homo infirmus potest per seipsum aliquem motum habere, non tamen perfecte potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ* (3).

DIFFICULTATES.

Obj. prima. 1° Scripturæ, Patres et Concilia omnia, adversus Pelagianos ac Semipelagianos celebrata, omnia bona opera nostra divine gratiæ referunt accepta. 2° Sane opus moraliter honestum vel per legem fit vel per gratiam; porro per legem fieri nequit, teste Apostolo, Rom. IV, 15: *Lex enim, ait ipse, iram operatur; et, cap. V, 20: Lex subintravit, ut abundaret delictum*. 3° Hinc optime S. Augustinus: *Agnoscamus, inquit, gratiam, quæ facit prodesse doctrinam; quæ gratia si desit, videmus etiam obesse doctrinam* (4); quod quidem iterum atque iterum inculcat adversus Pelagianos. 4° Nisi

tiones deserviet. Sed cfr. ipse Suarez, tum hic, tum *De gratia*, lib. 1, cap. 6, cap. 25, et cap. 29. In quo postremo capite etiam refellit Bellarmini sententiam, qui adstruit, hominem non posse sine peculiari auxilio Deum diligere, neque perfecte neque imperfecte, nec ut auctorem naturæ nec ut auctorem gratiæ.

(1) Cfr. *Tract. De Deo creat.* n. 550 et seqq.

(2) Lib. cit. *De spiritu et litt.* cap. 28, n. 48, ubi notandum est, adducere S. Doctorem in confirmationem hujus doctrinæ verba Apostoli: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt*. Unde patet, a S. Augustini doctrina recessisse Bajum, qui in prop. xxiii assertit: *Cum Pelagius sentiant, qui textum Apostoli ad Rom. 1: Gentes, quæ legem, etc. intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus*.

(3) 1 2, q. 109, a. 2.

(4) *Epist. cccvii, ad Vital.* cap. 4, n. 12.

propterea admittatur gratiæ necessitas ad quodvis opus honestum perficiendum, frustra S. Doctor pugnasset adversus eos hæreticos, frustra sæpe adeo clamasset in istorum hypothesi evacuata esse crucem Christi, frustra Christum nobis gratiam promeruisse. 5° Cohærenter ad hæc inconcussa S. Augustini principia Concilium Araus II: *Multa, ait, facit Deus in homine bona, quæ non facit homo; NULLA VERO FACIT homo bona, quæ non Deus præstat, ut faciat homo* (1); et clarius etiam: *Nemo habet de suo, nisi mendacium et peccatum. Si quid autem habet homo veritatis atque iustitiæ, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati non deficiamus in via* (2). Ergo.

Resp. ad 1, *Dist.* Bona supernaturalia, *conc.*; naturalia, *subd.* ardua ac difficilia, aut gravi urgente tentatione, *conc.*; omnia prorsus, *neg.* Sic innumeris prope testimoniis, quæ in medium ab adversariis adduci solent, occurrendum est, nec est cur singula inutili labore discutiamus.

Ad 2, *Dist.* Si sermo sit de difficiliore opere aut gravi pulsante tentatione, fit per gratiam, *conc.*; si de faciliore, ac ubi nulla obsistit gravis tentatio, *nego.* Ad probat. vero, sive ad objecta Apostoli testimonia, *Dist. Lex iram operatur, aut subintravit lex, ut abundaret delictum, per accidens et ex causis extrinsecis, conc.*; per se, *neg.* Lex enim data est ad coercendum delictum; sed inde homo occasionem nactus est gravius delinquendi ex malitia aut infirmitate legem transgrediendo, sive cum gratia in difficiliorebus præceptis, sive sine gratia in faciliorebus, atque ita Dei in se iram provocavit. Si quid enim evincunt hæc aliaque his similia loca, ostendunt, legem per se gratiam minime conferre, hominemque se reum constituisse in transgressione legis tam cum gratia quam sine gratia (3).

Ad 3, *Dist.* Ita ut ex mente S. Doctoris disputantis adversus Pelagianos homo sine gratia medicinali non possit universam legem implere, *conc.*; ita ut faciliora saltem legis præcepta servare nequeat absque gratia Salvatoris, *nego.* Nec aliud demonstrant citata verba aliaque his affinia, quæ semper legem universam complectuntur, nec attingunt causam quam tuemur (4).

Ad 4, *Neg.* Siquidem duo profitebatur Pelagius, quæ longe distant ab assertionem nostram, tum scilicet hominem posse per solas naturæ vires universam legem implere, omnes superare tentationes, omniaque peccata vitare; tum hæc opera moraliter honesta meritoria esse gratiæ et vitæ æternæ (5). In hac hæretica hypothesi utique Christi crux evacuaretur, ac frustra gratiam Christus nobis promerisset.

Ad 5, *Dist.* In ordine supernaturali, *conc.*; in ordine moralis honestatis, et in iis quæ faciliora sunt, *Nego.* Non aliam mentem fuisse concilii Arausiani,

(1) Can. xx, loc. cit.

(2) Can. xxii.

(3) Cfr. Bellarm. *De grat. et lib. arb.* lib. v, cap. 9 et seqq. Suarez, *De Grat.* lib. 1, cap. 19.

(4) Cfr. auctores citati.

(5) Cfr. Suarez, *Proleg.*, cap. vi, 7 et 8.

constat ex ejus scopis, qui fuit damnare Semipelagianorum doctrinam, qui a propriis viribus repetebant fidei initium, ac propterea sibi arrogabant initium salutis.

Obj. secunda. 1° Sine gratia homo lapsus adeo infirmus est, ut nequeat concupiscentiæ aut tentationi resistere, nullumque valeat declinare peccatum nisi per aliud peccatum. 2° Quod ex ipsa rei natura patet; homo enim sine gratiæ auxilio non agit nisi ex timore pœnæ et non ex amore justitiæ, ex cupiditate et non ex charitate; jam vero, qui sic agit, peccat, ut passim docet S. Augustinus: *Sub lege est, inquit, qui timore supplicii, quod lex minatur, non amore justitiæ, se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber, nec alienus a voluntate peccandi. In ipsa enim mala voluntate reus est, qua mallet, si fieri posset, non esse quod timeat, ut libere faciat, quod occulte desiderat* (1); et alibi: *Regnat enim, ait, carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas* (2). Qui præterea 3° nullam aliam agnoscit in homine bonam voluntatem nisi charitatem: *Quasi vero, dicens, aliud sit bona voluntas quam charitas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo et a Patre datam, ut filii ejus essemus* (3). Ergo.

Resp. ad 1, *Dist.* Si vehementior sit concupiscentia aut tentatio, *conc.*; si levior, *nego.* Sic etiam: peccatum declinare non valet homo infirmus, nisi per aliud peccatum, *Dist.* ut plurimum *trans.*; semper, *neg.* Hoc enim absonum est. Adde, non semper requiri, ut homo distinctum bonum opus agat, ad declinandum peccatum, nec semper superandam ei esse concupiscentiam et tentationem, ad quodvis opus bonum explendum, ut cum honorat parentes, et similia efficit.

Ad 2, *Neg.* Ad probat. pariter *neg.* hominem non agere nisi ex timore pœnæ aut ex cupiditate; cum enim ipse flectitur miseratione, et operit nudum, aut fovet ægrotum, aliaque ejusmodi peragit, quinam timor aut cupiditas motus in his invenitur?

Ad primum autem Augustini textum, *Dist.* Et loquitur S. doctor de timore, ut vocant, serviliter, *servili conc.*; loquitur de timore simpliciter servili, *neg.* ut patet ex ipsis ejus verbis. Sed de hoc timore alibi erit sermo.

Ad alterum vero textum, *Dist.* Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas habitualis, quæ tamen non semper vim suam exerat in actus singulos, *conc.*; quæ jugiter in actus singulos influat, *nego.* Sæpe enim, ut vidimus, homo non agit ex carnali cupiditate, etsi gratia non sit instructus. Quare opposita doctrina proscripta est in Bajo et Quesnello (4).

(1) Lib. *De nat. et grat.* cap. 57, n. 67.

(2) *Enchir.* cap. 1. 17.

(3) *De grat. Christi*, cap. 21, n. 22.

(4) Propositiones Bajii, quæ huc referuntur, sunt: xxxviii, *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amat.* xl. *In omnibus suis actibus peccator servit dominantis cupiditati.* Propositiones vero Quesnelli sunt: xlv, *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones et actiones omnes nostræ nascuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum,*

Ad 3° *Dist.* Cum agit de bona voluntate, quæ requiritur ad opus supernaturale et meritorium adversus Pelagianos, *conc.*; cum agit de bona voluntate, quæ requiritur ad bonum naturaliter honestum, *subdist.* Non aliam agnoscit bonam voluntatem quam charitatem naturalem et improprie dictam, *conc.*; charitatem theologiam et proprie dictam, *neg.* Etenim S. Augustinus duplicem agnovit et admisit charitatem *divinam et humanam*, seu theologiam et naturalem, et hanc declarat quandoque licitam, quandoque vero illicitam; illius autem textus inferius afferemus. Quo posito, cum in adducto testimonio bonam voluntatem vocat charitatem, loquitur, ut ex ejus verbis liquet, de charitate theologica adversus Pelagianos, aliam non excludens (1).

Obj. tertia. 1° Ex doctrina S. Augustini omnis amor rei creatæ vitiosus est, nisi amor Dei subordinetur. 2° Hinc, cum omnes hominum actiones vel ex amore Dei prodeant, vel ex amore mundi, cumque nulla ex amore Dei actio elici possit absque gratia, sequitur, omnem actionem, absque gratiæ subsidio elicitam, malam ac vitiosam esse. 3° Quod quidem ex alio S. Augustini principio confirmatur, quo adstruit, absque gratia veram inesse in homine lapsu necessitatem peccandi: *Multum erras, ut loquitur contra Julianum, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est* (2); quod et sæpius repetit, sive cum 4° tradit, nullam sine gratia esse in homine lapsu libertatem ad bonum (3), sive cum 5° docet adversus eundem Julianum, nullam opus bonum sterile esse, ut ille contendebat, sed quodlibet bonum opus promereri vitam æternam: unde manifestum fit, nullum opus bonum sine gratia juxta S. Augustinum fieri posse; alioquin per opus moraliter honestum homines promererentur vitam æternam, secus ac fides doceat. Ergo.

Resp. ad 1, *Dist.* Nisi amor Dei subordinetur vel naturali vel supernaturali, *conc.*; supernaturali tantum, *neg.* Si autem actio bona sit ex officio et fine proximo, ut jam diximus, hoc ipso subordinata est

quemque Deus remuneratur, et amor, quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum est, non refert, et propter hoc ipsum fit malus. xlv. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.*

(1) Huc pariter spectant propositiones Bajii et Quesnelli a Rom. Pontificibus proscriptæ, Bajii quidem xxxiv: *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, et gratiæ, quo Deus amatur ut Beatorum, vana est et commentitia, et ad illudendum Sacris Litteris et plurimis veterum testimoniis excogitata.* Quesnelli xli: *Omnis cognitio Dei etiam naturalis, etiam in philosophis ethnicis, non potest venire nisi a Deo, et sine gratia non producit nisi presumptionem, vanitatem et oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis et amoris.*

(2) *Op. imperf.* lib. 1, p. 105.

(3) Præsertim lib. 1, *Ad Bonif.* cap. 5, n. 5, ubi sic loquitur: *Nec potest homo boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab eo, qui malum non potest velle, hoc est, gratia per J. C. D. N.*

amori Dei naturali. Ad hoc autem, si sermo sit de opere facili, non requiritur speciale gratiæ auxilium.

Ad 2, Responsio patet ex modo dictis; elici enim potest actio moralis ex amore Dei naturali. Sed falsum præterea est, quod assumunt adversarii, omnem actionem, quæ fiat ex amore mundi seu creaturæ, esse vitiosam: etenim tunc solum vitiosa esset, cum eliceretur ex amore creaturæ inordinato; quo sensu affirmat S. Augustinus, vitiosam esse actionem ex amore mundi aut creaturæ profectam, qua ex gr. ita homo in ipsa creatura hæreat atque consistat ut ir. fine ultimo, aut creaturam præferat creatori, etc., non autem si quis ex gr. diligat parentes ex amore naturali ac ordinato.

Ad 3, *Dist.* Adstruit S. Augustinus esse in homine lapsu absque gratia necessitatem peccandi vagam, generalem et respectu totius legis, et quidem moralem, *conc.*; necessitatem proprie dictam in singulis actionibus, *neg.* Quod patet ex ejus scopo in controversia cum Pelagianis, contententibus, posse hominem in præsentis statu universam legem propriis viribus adimplere, ac omnia collective vitare peccata.

Ad 4, *Dist.* Nullam esse absque gratia libertatem ad bonum supernaturale, *conc.*; ad bonum naturale, *subd.* Ad arduum ac difficile expeditam libertatem non habet, *conc.*; ad facile, *neg.* Responsio patet ex dictis.

Ad 5, *Dist.* Contendit S. Doctor, nullum esse opus moralis honestatis sterile in hypothesi pelagiana, quæ nullam agnoscebat distinctionem inter ordinem naturalem ac supernaturalem, *conc.*; in sententia catholica, *nego.* Hinc arguebat S. Augustinus ex adversariorum principiis, qui, cum nullam admitterent elevationem ad ordinem supernaturalem, contendebant tamen, opus bonum intra limites moralis honestatis sterile esse posse ad vitam æternam (1); quod profecto absurdum erat et contradictorium.

Obj. quarta. Saltem nequit haberi absque Dei gratia aliquis Dei amor. 1° Scripturæ enim nullam alium amorem Dei agnoscunt præter supernaturalem, nempe charitatis, quæ, I Joan. IV, 7, ex Deo esse dicitur, et per Spiritum Sanctum diffusa in cordibus nostris, Rom. V, 5, atque inter fructus Spiritus numeratur, Gal. V, 22. Quare 2° S. Augustinus a nobis amorem Dei naturalem excludit in celebri illa sententia: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus* (2); et Concilium Arausianum.

(1) Tricassinus, qui alias strenue adversus Calvinum et Jansenium germanam tuetur S. Augustini doctrinam, in op. *De necessaria ad salutem gratia omnibus et singulis data*, contendit, part. II, sect. 2, § 5 et seqq. S. Augustinum nullas umquam agnovisse actiones ex omni parte bonas in infidelibus, qui saltem veri Dei cognitionem non habuerunt, quæ proinde actiones steriles essent in ordine ad vitam æternam. Quid de hac sententia censendum sit, paulo infra significabimus.

(2) *Epist.* cxvii, ad Vital. cap. 4, n. 12.

sicanum : *Prorsus donum Dei est*, inquit, *diligere Deum* (1). Ergo si *prorsus*, profecto nullus amor ejusmodi est, qui non sit Dei donum. 3° Quod vel ex ipsa rei natura patet; nec enim duplex fides datur, altera naturalis, supernaturalis altera; ergo nec duplex Dei amor. 4° Si enim daretur amor Dei naturalis, reperiri posset in homine infideli et peccatore; quod fieri nequit, alioquin Dei amici essent. 5° Hinc vel ipse Bellarminus nullum agnoscit Dei amorem, sive perfectum, sive imperfectum aut inchoatum, qui non sit ex gratia Dei. Ergo.

Resp. *Nego antec.* Ad 1, prob. *Neg.* Ex Apostolo enim vidimus, supponi amorem Dei naturalem in illis, qui, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt; allati autem textus non loquuntur nisi de charitate supernaturali, quae utique ex gratia est.

Ad 2, *Dist.* Ad diligendum Deum amore supernaturali, *conc.*; naturali, *subd.* amore perfecto, seu super omnia, *conc.*; imperfecto et inchoato, *nego.* Atque hac eadem ratione exponendus est sensus Concilii Arausicani, quod loquitur de amore supernaturali et salutari adversus Semipelagianos.

Ad 3, *Dist.* Fides theologica et salutaris, *conc.*; humana ac sterilis ad salutem, *neg.* Idem dicatur de duplici Dei amore.

Ad 4, *Neg. sequelam*; cum ex imperfecto Dei amore ac naturali nemo possit constitui Dei amicus; vel *Dist.* Amici Dei essent respectu operis, quod Deo non displicet, *conc.*; ratione sui, *neg.*

Ad 5, *Dist.* Ita ut dissentiat potius verbis quam sententia a communi doctrina, *conc.*; secus, *nego.* Nam Bellarminus ipse fatetur, homini inesse quamdam naturalem in Deum propensionem; opera moraliter bona, quae faciliora sint, sine gratiae speciali subsidio fieri posse; quae tamen bona esse nequeunt sine virtuali saltem fine ad Deum. Ceterum argumenta, quae ipse profert ad sententiam suam tuendam, ut animadvertit Suarez, non efficiunt, nisi Dei amorem supernaturalem, in quovis gradu demum, sit, ex gratia munere provenire (2); praeterea scripsit ante exortam haeresim Jansenianam.

Obj. quinta. 1° At omnis tentationum victoria a Scriptura, Concilio et Patribus gratiae tribuitur. 2° Nos indiscriminatim Deum oramus, ne nos inducat in tentationem; ergo etiam ad leves superandas tentationes ope divinae gratiae indigemus; 3° alioquin gloriam victoriae nobis adscribere possemus, quod nequit admitti. Ergo.

Resp. ad 1, *Dist.* Victoria salutaria, *conc.*; naturalis, *subd.*, si gravior sit tentatio, *conc.*; si levior sit, *neg.* prout toties exposuimus.

Ad 2, *Dist. cons.* Ope gratiae indigemus ad quaslibet tentationes superandas victoria salutari, *conc.*; victoria sterili quoad vitam aeternam in levioribus, *neg.*

Ad 3, *Neg.* Siquidem omne bonum, quod in ho-

(1) Can. xxv; cfr. Suarez, lib. 1, *De necess. grat.* cap. 29, n. 13 et seqq.

(2) Loc. cit. et cap. 33, n. 2, et seqq.

mme est, sive illud naturale sit, sive supernaturale a Deo est, aut ut auctore naturae, aut ut auctore gratiae (1).

PROPOSITIO II. — *Potest homo lapsus, antequam fidei gratiam assequatur, aliqua opera moraliter bona efficere, nec omnia propterea infidelium opera vitia sunt aut peccata.*

Et haec propositio spectat ad catholicam doctrinam; contradictoria enim propositio proscribita est in Bajo, prop. XXV, quae his verbis exprimitur: *Omnia infidelium opera peccata sunt, et philosophorum virtutes sunt vitia* (2).

Notandum autem est, 1° haec infidelium opera moraliter honesta fieri posse aut sine gratia, si de facilioribus sermo sit, aut cum auxilii superadditi ope, si agatur de operibus difficilioribus, juxta ea quae hactenus adstruximus. Haec autem opera ante fidem peracta, quacumque tandem ratione peracta sint, seu cum gratiae adjutorio seu sine illo, non praetergrediuntur limites operis naturaliter honesti, cum sine fide nullum detur opus supernaturale. Notandum praeterea est, 2° ejusmodi opera naturaliter honesta nihil conferre ad salutem. Notandum denique, 3° hic agi de peccato aut vitio proprie dicto ad mentem adversariorum, qui contendunt, nulla opera infidelium, ut ut bona ac honesta videantur, culpa vacare, ob quam infideles aeternum puniri non debeant.

Hanc vero doctrinam Scripturae, Patres, ratio denique ipsa plane evertunt. Sane Scripturae nonnulla ethnicorum opera commendant, praemio aliquo digna exhibent, imo et consulunt. Obstetrices enim aegyptiacas, quae *timuerunt Deum*, atque Pharaonis jussis non sunt obsecutae, servantes infantes masculos Hebraeorum, laudat Scriptura, ac praemio a Deo donatas exhibet, dicens: *Benefecit Deus obstetricibus, et, quia timuerunt Deum, aedificavit eis domos* (3). Quamvis vero postea mentita sint, hoc tamen subsequens ipsarum mendacium non coinquinavit opus bonum antea peractum: *Non est in eis, apposite inquit S. Augustinus, remunerata fallacia, sed benevolentia; benignitas mentis, non iniquitas mentientis* (4). Sic etiam apud Ezechielem Deus testatur, se dedisse regi Nabuchodonosor terram Aegypti, ad eum remunerandum ob bellum feliciter gestum adversus Tyrios, prout ei imperaverat: *Dedi ei terram Aegypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus* (5). In quae

(1) Cfr. Suarez, lib. cit. cap. 23, n. 14 et seqq.

(2) Huc pariter spectat prop. XLVIII Quesnelli: *Quid aliud esse possunt nisi aberratio et nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, sine charitate? Hanc doctrinam Bajus, Jansenius et Quesnellus mutati sunt a Novatoribus, ut ex documentis superioribus allatis aperte constat.*

(3) Exod. 1, 20, 21.

(4) Lib. *Contra mendac.* cap. 15, n. 52.

(5) Ezechiel. xxix, 20. Quod luculentius etiam apparet ex verbis v. 18: *Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servie fecit exercitum suum adversus Tyrum... ET MERCES NON EST REDDITA ET NEQUE EXERCITUI EJUS, DE TYRO, PRO SERVITUTE, QUAE SERVIVIT MIHI ADVERSUS EAM.*

verba S. Hieronymus scribit: *Ex eo, quod Nabuchodonosor mercedem accepit boni operis, intelligimus, etiam ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede Dei judicio praeteriri. Unde et per Jeremiam Nabuchodonosor columba Dei appellatur, eo quod adversum populum peccatorem Dei servierit voluntati* (1). Denique eundem regem Daniel excitavit ad eleemosynas, dicens: *Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordias pauperum* (2). Atque, ut cetera omittam, lib. I Machab., cap. VIII, celebrantur virtutes Romanorum. Jam vero, si ethnicorum seu infidelium opera totidem peccata essent, Deus remuneratus esset peccata, Scriptura eorum peccata celebrasset, peccata consulisset; quae dicta impia sunt et blasphema. Fatendum igitur est, posse hominem lapsum, antequam assequatur fidei donum, opera naturaliter honesta perficere, nec omnia ipsius opera totidem esse peccata.

Doctrinam Lutheranam et Jansenianam Patres pariter evertunt, dum pro certo sumunt, ab infidelibus opera moraliter bona interdum fieri, dum eos ob haec ipsa opera laudant, dumque ob haec ipsa a Deo temporalibus praemiis eos affectos aperte docent. Haec porro omnia de infidelium operibus tradit S. Augustinus, qui, disputans adversus Julianum, scribit: *Quanto ergo tolerabilius illas, quas dicitis in impiis esse virtutes, divino muneri potius quam eorum tribueres tantummodo voluntati* (3)? Et postea: *Ex quo colligitur, etiam ipsa bona opera, quae faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius qui bene utitur malis* (4). Pro certo igitur habet S. Doctor, infideles aliqua bona opera peragere, quamvis Dei auxilio adjutos. Alibi vero duplicem distinguens charitatem divinam et humanam, et hanc rursus in licitam et illicitam, sic exhortatur plebem sibi commissam: *Liceat vobis humana charitate diligere conjuges, diligere filios, diligere amicos vestros, diligere cives vestros. Omnia enim ista nomina necessitudinis habent vinculum et gluten quoddam charitatis. Sed videtis, illam charitatem esse posse et impiorum, id est, paganorum, Judaeorum et haeticorum* (5). Ergo censuit S. Augustinus, infideles posse habere charitatem licitam. Sed certum praeterea est, ipsum docere, Deum Romanis terrenam excellentissimi imperii gloriam concessisse, ut redderetur merces, ut ipse loquitur, *bonis artibus eorum, id est, virtutibus, quibus ad tantam gloriam pervenire nitebantur* (6). Ac deinceps enumerat has ipsas virtutes, dicens: *Privatas res suas pro re communi, hoc est, republica, et pro ejus arario contempserunt, avaritiae restiterunt, consuluerunt patriae consilio libero; neque delicto secundum suas leges, neque libidini obnoxii. His omnibus artibus tanquam vera via nisi sunt*

ad honores, imperium et gloriam (1) Neque aliter loquitur S. Hieronymus: *Ex quo perspicuum est, inquit, natura omnibus inesse Dei notitiam, nec quemquam sine Christo nasci, et non habere semina in se sapientiae et justitiae reliquarumque virtutum. Unde multi absque fide et Evangelio Christi vel sapienter faciunt aliqua vel sancte, ut parentibus obsequantur, ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos, non aliena diripiunt* (2). Hinc S. Thomas, ex eo quod in infidelibus non omnino corruptum sit bonum naturae, concludit: *Manifestum est, quod infideles... opera bona, ad quae sufficit donum naturae, aequaliter operari possunt. Unde non oportet, quod in omni suo opere peccent* (3).

Ratio ipsa abhorret ab hoc paradoxo, illudque penitus evertit. In hypothese enim adversariorum infidelis, qui sibi vim inferret ad superandam vitiosae naturae inclinationem, qui commiseratione commotus stipem indigenti tribueret, qui proximum ab imminenti mortis periculo liberaret, qui obsequeretur parentibus, ipsorum necessitatibus subveniret, atque id

(1) Jansenius, lib. iv, *De Statu naturae lapsae*, cap. 6, totus in eo est, ut evincat, S. Augustinum non de veris virtutibus haec scripsisse, sed de virtutibus fustis, quae speciem quidem praeseferunt virtutum, sed reipsa non essent nisi vitia, saltem ex fine perverso, quo infideles illas actiones praestiterunt. Ex quo concludit, Deum quidem praemio donasse infideles ob actiones ex officio bonas, sed eos punivisse ob finem malum. Verum in eo hic auctor hallucinatur, quod existimet, S. Doctorem nomine vere virtutis significasse opus moraliter honestum atque steriliter bonum, cum tamen loquatur S. Augustinus de virtute illa, qua homines perducuntur ad aeternam vitam, qualis certe non erat virtus infidelium. Ceterum, S. Augustinum nonnullas saltem actiones agnovisse in infidelibus, quae non fuerint ex omni parte male, constat etiam ex iis, quae scripsit, Lib. *De spir. et litt.* cap. 27: *Impiorum, nec Deum verum veraciter iustaque colentium, quaedam facta vel legitima, vel novimus, vel audimus, quae secundum iustitiae regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus; quamquam, si discutatur, quo fine fiunt, vix inveniuntur, quae iustitiae debitam laudem defensionemve mereantur; et cap. 28: Sicut enim non impediunt a vita aeterna justum quaedam peccata venialia, sine quibus haec vita non ducitur, sic ad salutem aeternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur. Ergo ex S. Doctore, etsi raro, tamen nonnulla dantur in infidelibus opera ex omni parte bona, id est, tum ratione officii, tum ratione finis, saltem proximi et immediati. Perperam Jansenius declinare contendit vim hujus argumenti, asserendo, S. Augustinum non ex propria sententia, sed ex suppositione et in sensu Pelagianorum esse locutum; nam contextus contrarium plane evincit, ubi duas subjicit interpretationes textus Apostoli: *Gentes, quae legem non habent, etc.*, alteram scilicet de gentibus ad fidem conversis, alteram de gentibus infidelibus; utramque porro dat ex proprio sensu. Adde, agi hic de facto, nec potuisse S. Doctorem affirmare, nulla prorsus infideles opera efficere potuisse nisi ex perverso fine. Hoc enim constare non potest nisi uni humanorum cordium scrutatori, qui Deus est.*

(2) *Comm. in cap. i Epist. ad Galat.* pag. 592, edit. Vallarsi. Reliqua Patrum testimonia, quae hanc veritatem adstruunt, vid. apud Bellarm. *De grat. et lib. arb.* lib. v, cap. 9.

(3) 2, 2, q. 10, a. 4, qui totus est de hoc argumento; quaerit enim S. Doctor: *Utrum omnino infidelis sit peccatum; respondet autem negativae.*

(1) Lib. ix, In Ezech. loc. cit.

(2) Dan. iv, 24.

(3) *Cont. Julian.* lib. iv, cap. 5, 16.

(4) *Ibid.* n. 52.

(5) *Serm. cccxlix, De temp.* capp. 1 et 2.

(6) *De civ. Dei*, lib. v, cap. 15.

genus alia perageret, deterior fieret coram Deo. Consiuendum proinde ei esset, quum nullo præsertim impellitur præcepto, ut ab iis se retraheret, ne in peccatum incideret, ac pœnam inde promeritam incurreret; quæ quam absurda sint, societati perniciosa atque a communi hominum sensu et æstimatione aliena, nemo est qui non videat. Deinde quid vetat, quominus homo, recta ratione utens, actionem eliciat, quæ ex se, seu quoad suam substantiam, bona sit ac honesta, et ex honesto fine ipsi quodammodo insito, cujusmodi esset stipem erogare ad alienam sublevandam inopiam? Nonne in hoc aut alio simili casu actio honesta tum ex officio tum ex fine proximo haberetur? Porro finis, qui proxime bonus est, pondere, ut ita dicam, suo fertur in finem bonum ultimum, eumque saltem virtualiter, ut aiunt, includit. Sic præripitur adversariis præcipuum fundamentum, quo adducuntur ad asserendum, nulla ab infideli opera elici posse, quæ non sint inquinata peccato. Constat igitur, sive Scripturarum, sive Patrum auctoritatem consulamus, sive rationem ipsam, posse hominem lapsum, antequam fidei gratiam assequatur, opera naturaliter honesta patrare, seu non omnia infidelium opera totidem esse peccata, prout ostendere nobis propositum erat (1).

DIFFICULTATES.

Obj. prima. Neque sine gratia, neque cum gratia sine fide potest homo lapsus aliquid bonum moraliter honestum elicere. 1° Etenim Apostolus, Rom. XIV, 23, ait: *Quod non est ex fide, peccatum est*; 2° et Hebr. XI, 6: *Sine fide impossibile est placere Deo*. Cui principio insistens idem Apostolus, 3° de infideli, ad Tit. I, 15, ait: *Coinquinatis et infidelibus nihil est mundum; sed inquinata sunt eorum mens et conscientia*. 4° Eidem consentit Joannes, dum I Epist. II, 16, de mundo seu de infidelibus per oppositionem ad fideles pronunciat: *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ*; 5° imo et Christus ipse, docens, Matth. VI, 23: *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosus erit*. Quæ quidem omnia aliaque his similia eo recidunt, ut affirmant, nihil absque fide in Christum homini inesse, quod malum, pollutum, inquinatum non sit, aut ob principium, ex quo profuit, aut ob finem, in quem tendit. Ergo.

Resp. Neg. antec. Ad 1. probat. *Dist.* Quod non est ex fide, id est, juxta practicam conscientiam dictamen, *conc.*; id est, juxta fidem theologiam, *neg.* Jam nemo est, qui aliter exponat hoc Apostoli dictum, cum subjecta materia, quæ est de delectu ciborum, eam expositionem necessario postulet. Patres omnes

(1) Cfr. S. Thom. in II Sent., dist. xli, q. 2. a. 2. ubi scribit: *Ratio naturalis vel prudentia potest dirigere in aliquem finem proximum; et, quia ille finis proximus est ordinabilis in finem ultimum, etiamsi actu non ordinetur, ideo in infidelibus, quorum actus per rationis vim dirigitur, possunt aliqui actus esse boni, sed deficientes a perfecta bonitate.*

græci ac latini ante S. Augustinum, et alii plures post ipsum, hunc ei sensum tribuerunt; imo Concilium ipsum œcumenicum Lateran. IV, cap. xli, illud de conscientiam dictamine exposuit dicens: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est. synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica, quam civilis* (1).

Ad 2, *Dist.* Sine fide impossibile est placere Deo in ordine ad salutem, *conc.*; in ordine ad moralem honestatem, *subd.* ratione operantis, *conc.*; ratione operis, *neg.*

Ad 3, *Dist.* Infideli, id est, judaizanti nullus cibus mundus est ob erroneam, qua laborat, conscientiam, *conc.*; infideli proprie dicto nulla actio munda est seu honesta, *neg.* (2).

Ad 4, *Dist.* Omne, quod est in mundo, id est, mundi amatoribus, et operantibus juxta prava mundi dictamina, *conc.*; non operantibus juxta illa, ut sæpe contingit, *neg.*

Ad 5, *Dist.* Si quis operetur juxta perversam intentionem, quæ significatur per oculum nequam, *conc.*; si præter hanc intentionem operetur, *neg.* (3).

Ex his patet nihil inveniri in Sacris Litteris, quod faveat conclusioni adversariorum; neque unum ex objectis testimoniis esse, quod ad rem præsentem faciat.

Obj. secunda. Omnia infidelium opera totidem esse peccata, doctrina germana est S. Augustini, qui ex professo hanc thesim tuetur adversus Julianum, contententem, veras inesse gentilibus virtutes, seu opera moraliter bona, etsi fateretur eas steriles esse ad salutem. Hinc docet S. Augustinus: 1° Nullum opus vere bonum esse, nisi tale sit tum ratione officii, tum ratione finis; 2° Sine fide officia quidem posse in-

(1) Act. Conc. Hard. tom. vii, col. 50. Agitur vero in hac sanctione de præscriptione, quæ sine bona fide nec incipere nec continuari potest. Quare concluditur: *Unde oportet, ut, qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienam.* Cfr. etiam Bernardinus a Piconio, in hunc Apostoli textum. Sed quod caput est, ipsemet S. Augustinus in hoc ipso lib. iv, *Contra Julian.* n. 24, non abnuat Apostolum hic locutum esse de cibis.

(2) Refutat hic S. Paulus errorem judaizantium, qui certos cibos, ut immundos reputabant, quasi lex mosaica adhuc vigeret; contra quos Apostolus docet, nullum cibum, aut natura sua, aut Dei præcepto Christianis immundum esse. Itaque mundis, id est, Christianis in sanguine Christi mundatis, omnia munda sunt, seu nullus cibus ex se, vel ex lege, immundus est. *Coinquinatis autem et infidelibus, id est, immundis et infidelibus, seu judaizantibus, nullus cibus est mundus, ob eorum scilicet infidelitatem et conscientiam erroneam.* Putant, juxta legis mosaicæ præscriptum, sibi a carne suilla ex. gr. abstinendum; vel ergo abstinere ab illa, et sic contra fidei veritatem peccant superstitione: vel non abstinere, et sic peccant contra conscientiam, dictantem sibi abstinendum esse. Hoc significant verba Apostoli: *Inquinata sunt eorum mens et conscientia: mens per errorem sum; conscientia, per peccatum, quod erroris sui fructus et effectus est.* Ita Bernard. a Piconio in hunc loc.

(3) Cfr. Maldon. in hunc loc.

terdum bona esse, nunquam vero finem, quia, *quod non est ex fide, peccatum est*; et *sine fide impossibile est placere Deo*; 3° Nullum opus ex omni parte bonum sterile censeri posse in ordine ad vitam æternam; ac propterea rejicit distinctionem Juliani inter opus sterile et opus meritorium. 4° Urget S. Doctor Julianum ex eo capite, quod, si infideles possent vel unum actum ex omni parte bonum, ex objecto nempe et fine, elicere, gratis Christus mortuus esset. 5° Concludit, infideles ob ejusmodi opera, bona quidem ex objecto, sed vitiosa ex fine, fore puniendos in die judicii, licet mitius, qui opus bonum ex objecto patrarent, at vitiatum ex fine; *gravius*, qui opus malum ex objecto et fine posuerunt, utpote peiores. Nullo modo igitur, inquit, *homines sunt sterilitate boni* (ut autumabat Julianus); *sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali* (1). Ex qua postrema animadversione facile componuntur, quæ in systemate S. Augustini sibi adversari videntur; cum ex. gr. laudat et extollit virtutes Romanorum ac nonnullorum philosophorum, ac simul contendit, eas virtutes vitia fuisse; cum adstruit, bona illorum opera absque gratiæ subsidio facta non esse ac præmio donata, et simul docet, ob hæc ipsa opera infideles mitius puniri; nempe celebrat infidelium opera ratione objecti, carpit ratione finis seu intentionis operantis. Hoc ipsum systema S. Augustini refert S. Prosper, dum ex ejusdem S. Doctoris sententia scribit: *OMNIS infidelium vita peccatum est, et nihil est bonum sine summo bono; ubi enim deest agnitio æternæ et incommutabilis veritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus* (2); et alibi: *Manifestissime patet, in impiorum (infidelium) animis nullam habitare virtutem, sed omnia opera eorum immunda esse atque polluta* (3). Ergo vel dese- renda doctrina S. Augustini, qui tamen eam adstruit tanquam fidei dogma (4), vel admittenda doctrina Janseniana et Quesnelliana.

Resp. Neg. antec. Id enim est pervertere sensum et doctrinam S. Augustini. Ut germanus ejus sensus habeatur, necesse est inquirere in doctrinam Juliani, quem S. Doctor impugnat. Julianus enim ex principio pelagiano fundamentali, quo asserbat, primum hominem minime fuisse evertum ad statum et ordinem supernaturalem, ac propterea per ejus peccatum posteros nullam contrahere labem, sed nasci in eo statu naturalis justitiæ, in qua primus homo conditus est, hæc inferebat: 1° Posse hominem suis viribus totam legem servare; 2° per actus seu virtutes moraliter honestas (nullas quippe supernaturales admittebat) posse hominem promereri sibi gratias ad facilius etiam legem adimplendam; 3° per has actiones vitam æternam obtinere. Actiones porro naturaliter hone-

(1) Ita lib. iv, *Cont. Julian.* toto cap. 3.

(2) In libro *Sententiarum* S. Augustini, quæ est ordine cvi, et sic inscribitur: *Quæd tota infidelium vita peccatum sit.*

(3) In lib. *Contra Collatorem*, cap. 15, n. 59.

(4) Ita Tricassinus exponit systema S. Augustini circa opera infidelium, in op. cit., *De necessaria ad salutem gratia*, part. II, sect. 2, §. 1 et seqq.

stas vocabat eas, quæ tales essent ex objecto, non autem ex fine, qui in ipsius hypothese operi superveniebat, et juxta quem homo actus moraliter ac intrinsece bonos dirigit aut ad temporalia aut ad æterna; si ad temporalia a voluntate dirigantur ejusmodi actus, docebat, eos fieri steriles; si ad æterna, eos meritorios evadere contendebat (1). Adversus hanc theoriam S. Augustinus excipit: 1° non nisi per gratiam medicinalem Salvatoris universam legem servari posse; 2° per virtutes morales neminem posse gratiam promereri, multo minus consequi vitam æternam; 3° demum, quod controversiæ caput erat, contendit S. Doctor, actiones moraliter honestas atque ex omni parte bonas esse non posse ex solo objecto, sed præterea bonas intrinsece eas constitui ex fine, qui influit ad intimam actionis bonitatem constituendam, et non extrinsece solum, ut autumabat Julianus, quod pluribus ostendit. Et quo principio rejicit illam ejusdem Juliani distinctionem inter opera steriliter bona ac meritoria; quia, si actus boni sunt ex solo objecto, nec ulli dantur in hypothese pelagiana actus nisi morales, concludit, inanem esse distinctionem provenientem ex fine extrinseco superveniente, seu a voluntate dirigente peculiare actus ex se bonos ad aliquem finem extrinsecum actibus ipsis (2). Hinc, cum finis, juxta S. Doctorem, influens in intimam actus naturam, eamque intrinsece bonam aut malam constituens, quo actus referatur ad æterna, haberi nequeat absque fide, deducit aut nullum in infidelibus esse posse actum moraliter honestum et ex omni parte bonum, ex defectu finis supernaturalis in operante, minime vero ex defectu finis operis; aut, si quis sit, eum esse meritorium, sed in hypothese Juliani; quod si ejusmodi opus ex omni parte bonum in infideli daretur, non posset vocari sterile, sed in hypothese Juliani; quod si daretur ejusmodi opus meritorium vitæ æternæ, Christus gratis mortuus esset, sed rursus in eadem hypothese.

Ut autem magis evertat Juliani theoriam, S. Augustinus ostendit sine fide aut ne vix quidem in opere præsertim arduo dari actum, qui inquinatus non

(1) Id patet ex verbis S. Augustini, *Cont. Julian.* lib. iv, cap. 3, n. 21: *Noviter, inquit, non officiis, sed finibus a vitiis discernendas esse virtutes. Officium est autem, quod faciendum est; finis vero, propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quæ tu non attendens, fines ab officiis separasti, et virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti.*

(2) S. Doctorem agnovisse in aliis locis ac admisisse distinctionem inter opera moraliter honesta ac steriliter bona, et inter opera supernaturalia ac meritoria, evidenter patet ex iis, quæ scribit, lib. *De spir. et lit.* cap. 28, n. 48: *Nam et ipsi homines erant, et vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis et sentit et facit; sed pietas, quæ in aliam vitam transfert beatam et æternam, legem habet immaculatam, convertentem animas, ut ex illo lumine renoventur.* Quo etiam referuntur, quæ paulo post ibidem subdit, et alias retulimus: *Sicut non impediunt a vita æterna, etc... sic ad salutem nihil prosunt impio aliqua bona opera, etc.*